

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ - МЕТА СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ

Процес розбудови й утвердження суверенної, демократичної, правової, соціально орієнтованої держави органічно пов'язаний з становленням громадянського суспільства в Україні, що передбачає істотну трансформацію світоглядних орієнтацій та самосвідомості усіх верств населення, особливо молоді. Важливу роль у цьому плані мають відігравати усі ланки освіти та виховання, завданням яких має бути формування у громадян, перш за все у підростаючих поколінь, ідей та понять про соціальну справедливість, права і обов'язки людини, громадянина, умінь відстоювати свої права, інтереси, переконання, усвідомлень про свої обов'язки, толерантності до поглядів іншої людини тощо. Взагалі формування правосвідомості та громадянської відповідальності, непримиримого ставлення до антигромадських проявів та злочинності, порушень правопорядку в суспільстві і готовності боротьби з ними, в цілому високого рівня культури населення - стрижнева лінія правового виховання.

Правова культура громадян, як правило, складається із знання права і змісту свого правового статусу, усвідомлення доцільності та соціальної необхідності права у суспільстві і вміння користуватися всім правовим інструментарієм, який встановлено у державі. Правова культура особистості поєднує в собі розвинуту правосвідомість (культуру правових почуттів і культуру правового мислення) та правомірну поведінку як свідоме втілення почуттів, правових знань і правового досвіду.

Правова культура особистості проявляється у правомірній поведінці, де значимим елементом суб'єктивної сторони є мотив. Від мотиву правомірної поведінки залежить її стійкість. Як правило, дослідники привертають увагу до трьох типів мотивації правомірної поведінки: а) правомірна поведінка під страхом покарання; б) конформістська правомірна поведінка; в) свідома правомірна поведінка. Зрозуміло, що більш стійкою є свідома правомірна поведінка, а менш - під страхом покарання. Домінування того чи іншого типу мотивації багато в чому визначається правовою

культурою макросередовища та мікросередовища, їх правосвідомістю. Чим вища їх правова культура, тим більше вона впливає на свідомий вибір правомірної поведінки.

Процес формування особистості та її правової культури виступає як діалектична єдність об'єктивного і суб'єктивного, стихійного і цілеспрямованого впливу. Це передусім вплив соціального середовища як на макрорівні, так і на мікрорівні (сім'я, навчальний і виробничий колективи тощо). Соціальне середовище на різних рівнях може демонструвати, пропонувати як позитивний приклад, досвід, так і негативний. Підсилювати, використовувати впливи позитивного досвіду і обмежувати, пом'якшувати, скореговувати стихійні негативні впливи соціального середовища на індивіда покликаний цілеспрямований процес виховання, зокрема правового.

Правове виховання, як і виховний процес, взагалі складається з таких ланок: правова освіта, формування правового мислення, систематизація правових знань й перетворення їх на внутрішні переконання особистості, формування навичок належної, правомірної поведінки, формування потреби та здатності до постійної правової самоосвіти й самовиховання, вироблення непримиримого ставлення до аморальності, злочинної поведінки, виховання готовності й уміння протистояти злу. У системі виховних заходів і засобів особливе місце посідають сила позитивного прикладу, правомірної поведінки різних суб'єктів, а особливо керівників, посадових осіб, державних службовців, працівників правоохоронних органів тощо.

Основними суб'єктами правового виховання були і залишаються освітні заклади, правоохоронні органи, засоби масової інформації, трудові колективи, громадські організації. Правове виховання, виховна функція суду, прокуратури, органів внутрішніх справ є частиною їх роботи, спрямованої на підвищення правової культури населення, зокрема молоді. Саме правова практика, її культура є суттєвим чинником правового виховання.